

Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

Suha György

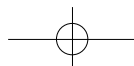

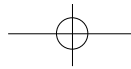
Immár közel egy évtizede annak, hogy 2001 nyarán az első Orbán-kormány elfogadta a Magyar Köztársaság nemzetközi fejlesztési együttműködési (közismertté vált és a továbbiakban használatos rövidítéssel: NEFE) koncepcióját, amely a nemzetközi közösség gyakorlata alapján megfogalmazta a magyar fejlesztési politika általános tartalmi és működési kereteit. Tíz esztendő a tapasztalatok összegzésére pedig mindenképpen elegendő időszak, az akkori koncepció azóta már gyakorlati eredményekkel bír, bár számos elemében megújításra szorul.

Magyarország OECD-tagsága és Európai Unióhoz való csatlakozása kötelezővé tette számunkra a közösségi (multilaterális) kooperációhoz való hozzájárulást és az abban való részvételt, valamint a magyar sajátosságokra épülő, de a közösségfejlesztési stratégiához illeszkedő bilaterális szakpolitika kialakítását. A donori szerep, ha nem is váratlanul, de mindenképpen felkészületlenül érte a nemzetközi fejlesztési együttműködéssel foglalkozó hazai intézményeket és szakembereket. Az új tagországok iránti sürgető, bár nem kellően részletezett politikai elvárások gyorsították a releváns stratégiák intenzív megalkotását, de ezt – ellentétben más ágazatokkal – nem kísérte egy technikai jellegű, gyakorlatias

---

SUHA GYÖRGY habil. PhD, MSc, főiskolai tanár, WSUF, főkonzul
(suha@wsuf.hu).

Polgári Szemle · 7. évfolyam 2. szám

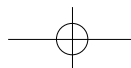
segítség ezen a területen, ahol nem létezik általánosan elfogadott modell a nemzetközi normák alkalmazásában.

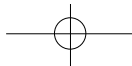
Közismert, hogy az Egyesült Nemzetek 1971-ben felhívással fordult a gazdaságilag fejlett országokhoz, hogy a nemzeti össztermékük legalább 0,7%-át fordítsák a legszegényebb országok fejlődésének elősegítésére, felzárkózásuk meggyorsítására. Negyven év távlatából kijelenthető, hogy ez az elvárás túlzott volt, néhány – elsősorban skandináviai – kivételtől eltekintve a legjelentősebb donorországok is csupán a javasolt arány felét, harmadát fordítják a legrászorultabb országok támogatására.

A multi- és bilaterális fejlesztési támogatás csaknem teljes egészét az OECD tagállamai adják. A szervezet Fejlesztési Támogatási Bizottsága (DAC¹) irányelveket dolgoz ki, és figyelemmel kíséri a tagországok támogatási politikáját. (A magas presztízsű DAC-tagság elnyeréséhez a GNI minimum 0,2%-át kell NEFE-re fordítani.) A DAC szerint hivatalos fejlesztési támogatásnak (Official Development Assistance, ODA) minősül minden olyan támogatási és segélyezési tevékenység, amely a partner fejlődő országok gazdasági és társadalmi fejlődését, lakosságuk jólétét hivatott segíteni. A donorországok a bipoláris rendszer összeomlását követően, a rendszerváltó országok támogatására létrehozták az ún. hivatalos segély (Official Aid – OA) kategóriát, melynek kedvezményezettjei nem esnek egybe az ODA-partnerországokkal.

Az Európai Unió a Maastrichti Szerződés hatályba lépése óta kezeli új közösségi politikaként a fejlesztési kooperációt. Az Amszterdami Szerződés pedig megerősíti azt a közösségi elvet, hogy az EU a fejlődő világgal demokratikus értékrenden alapuló partneri viszonyt tart fenn, és ez ad politikai keretet a NEFE-együttműködéshez.

Az integrációs folyamatok intézményi, politikai reformtörekvéseinek kapcsán, az elkövetkező évek tekintetében számos nyitott kérdés fogalmazódik meg, melyek bár nem mutatnak szoros, ok-okozati összefüggést a NEFE politikai missziójával, középtávon mégis módosíthatják a működés technikai, tartalmi részleteit. 2009 decemberében, közvetlenül a Lisszaboni Szerződés hatályba lépését követően, az ODA-kedvezményezett teljes körét átfogó AKCS-országcsoporth² (a volt európai gyarmatok Afrikában, a karib-tengeri és a csendes-óceáni térségben) Brüsszelben dolgozó nagykövetei az European Centre for Development Policy Management (ECDPM) által szervezett tanácskozáson aggodalmukat fogalmazták meg a nemzetközi fejlesztések fenntarthatóságáról.

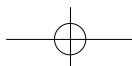

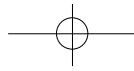
Suha György – Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

Alapkérdésként felmerült, hogy az új európai döntéshozatali mechanizmusokban és az intézményi rendszerben bekövetkezett változások milyen hatással lesznek, lehetnek a nemzetközi fejlesztés jövőjére. A legutóbbi brüsszeli trendek – különösen a Lady Ashton nevével fémjelzett Európai Unió külügyi szolgálatának (EEAS³) belépése révén – komoly politikai változást vetítenek előre. Nagyon leegyszerűsítve, számos európai politikus szándéka az, hogy a 2010 őszén létrehozott Fejlesztési Főigazgatóság (DG DEVCO) a jövőben kizárólag a klasszikus, civil humanitárius segélyezésért, a szolidaritási alapokért felelne, míg a közösség egységes külgazdasági-külpolitikai érdekeit elsősorban megjeleníteni képes NEFE-koordináció az új külügyi struktúrában kapna helyet.

A DICSŐ MAGYAR MÚLT

A volt szocialista országok, köztük Magyarország az 1950-as évek óta vettek részt a nemzetközi együttműködés különböző formáiban. Az aktuális ideológiai irányelvek, a mindent uraló hidegháború szellemében, hol a nemzetközi szolidaritás (Észak-Korea, Kuba, Vietnam, Angola), hol a műszaki-tudományos kooperáció (az el nem kötelezettek „progresszív” képviselőivel együttes) formájában, számos esetben bilaterális alapon, kvázivállalkozások, projektek keretében (Brazília, Peru, India) vagy – az olajárrobbanások szülte petrodollár bőség idején – nyílt üzleti jelleggel zajlott (Irán, Nigéria). Leszögezhető, hogy – paradox módon ignorálva az ideológiai felhangokat – a felszabadító mozgalmak és baloldali/pszeudo-baloldali rezsimek számára biztosított politikai-katonai segélyeken kívül klasszikus értelemben vett fejlesztési kooperáció nem létezett (Teszler, 2010). A konszolidációt követő '60-as évektől kezdve domináltak az üzletszerű, illetve a bilaterális, kormányközi pénzügyi megállapodásokon nyugvó (közép- és hosszú távú hitelek, clearing, barter) kvázi-üzleti formák: turn-key projektek (agrárüzemek, oktatási laborok), összeszerelések (Ikarus) és szakértők kiküldése. Miközben Nyugaton sorra alakultak az állami (GTZ⁴, NORAD⁵, USAID⁶), és egyházi fejlesztési segélyszervezetek, NGO-k, addig a szocialista blokkban mindvégig az „impex típusú” külkereskedelmi cégek végezték a tevékenységet. További negatívum volt, hogy a szocialista országok önmaguk is a fejlődő országok számos jegyét viselték. Hazánkban a rendszer-váltást megelőző időszakban szabadon felhasználható pénzügyi segé-

Polgári Szemle · 7. évfolyam 2. szám

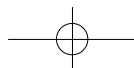
lyek nagyságrendjéről vagy az összegek pontos alakulásáról kevés megbízható adat áll rendelkezésre, ami könnyen volt magyarázható az ország krónikus devizahiányával és a forint nem konvertibilis voltával. Ebben az időszakban a szovjet blokkhoz tartozó országok diplomáciája azt hangoztatta, hogy a hivatalos fejlesztési segélyekre az ENSZ által megállapított norma, illetve „célkitűzés” csak a Nyugatra nézve lehet kötelezettség – lévén, hogy csak a Nyugat vett részt a gyarmatosításban, vagyis csak őket terheli ezért a felelősség (Szentés, 2005).

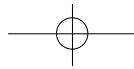
A hidegháborús politikai kontextus ellenére, Magyarország két területen fejtett ki aktív, a kor ideológiai elvárásainak megfelelő „NEFE-tevékenységet”: a magyar „technikai segélyezés” keretében végzett szakértői és oktatói tevékenység döntően a szakember-közvetítés lebonyolítására létrejött, kizárólagosságot élvező vállalaton, a TESCO-n keresztül folyt, illetve hazánkban biztosítottuk számos fejlődő, baráti ország ösztöndíjas fiataljainak felsőfokú képzését.

A számok alapján nincs okunk szégyenkezésre, hiszen az 1962-ben alapított Tesco 1990-ig közel hatezer magyar szakembert foglalkoztatott a világ ötven országában. Az ösztöndíjasok számára biztosított programokban a hatvanas évektől a rendszerváltásig évente pedig mintegy 3–4 ezer külföldi diák tanulhatott magyar felsőoktatási intézményekben (Vári, 2007). Ez utóbbi lehetőséget komoly magyar „exportcikknek” tartotta a szocialista közösség (is), hiszen a hazai oktatás magas színvonala kifejezetten jót tett az ország nemzetközi megítélésének. Talán nem véletlen, hogy a rendszerváltással szinte egy csapásra megszűnő kétoldalú ösztöndíjprogramok felújítása iránti afrikai, ázsiai igény napjaink diplomáciai, üzleti tárgyalásain is rendszeresen napirendre kerül. Szintén gyakran elhangzó kritikai felvetés, hogy a mai napig nincs egységes adatbázis az egykor itt tanult diákokról, akik közül százas – sokak szerint akár ezres – nagyságrendben a mai napig is politikai, gazdasági döntéshozóként tevékenykednek hazájukban. Magyar nyelvismeretük, helyi beágyazottságuk és a kettős kulturális kötődés – sajátos módon megnyilvánuló, nosztalgikus magyar identitásuk – meghatározó és befolyásos lobbipotenciált jelenthetne a külgazdasági, külpolitikai stratégiában.

**... a kettős kulturális kötődés
... befolyásos lobbipotenciált
jelenthetne ...**

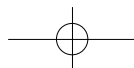
Suha György – Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

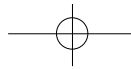
Az Antall-, Boross- és Horn-kormányok időszakában – valójában az OECD-tagság elnyeréséig – Magyarország eseti, különösebb tervezés nélküli, szórványos NEFE-tevékenységet folytatott. Említésre egyedül a multilaterális csatornákon zajló (ODA) programok támogatása és a határon túli magyar közösségek helyzetének javítását szolgáló – főként a Határon Túli Magyarok Hivatala és a közalapítványok tevékenysége révén megvalósult – (OA) projektek érdemesek.

A kilencvenes évek második felétől folyamatossá váló integrációs felkészülés keretei jelentették a hazai NEFE tudatos kibontakozását. A tapasztalt donorországok javaslatainak megfelelően az elsődleges gondolkodás az egyszerűbb, könnyen kezelhető együttműködési formák preferálásával indult, háttérbe szorítva a komplex, projektszemléletű, adott ágazat egészére kiterjedő feladatok kitűzését. Megindult a szakmai vita arról, hogy bírunk-e még érdemben hasznosítható afrikai, ázsiai vagy latin-amerikai tapasztalatokkal, azaz hogyan pozicionáljuk magunkat az EU-tagállamok sorában? Az érvek azóta sem változtak: számszerűen valóban több ezer magyar szakembernek vannak személyes emlékei a '70-es, '80-as évekből, azonban a NEFE-célországok gazdasági, politikai közegének változását nem követtük, nem követhettük, következésképpen a 21. század gazdasági folyamataiban, a piaci igények és szereplők rendszerének radikális átalakulásában a 30–50 éves „helyismeret” már messze nem versenyképes.

Hazánk uniós csatlakozása merőben más helyzetet teremtett, hiszen a világ legnagyobb donorközösségéhez (Fodor, 2003, Boros, 2005) történő formális csatlakozással új tagállamként Magyarország is kevésbé ismert, komplex cselekvési tervet igénylő kihívásokkal szembesült. Fontos hangsúlyozni, hogy a tagállamok és az EU kiemelt hangsúlyt helyeznek a tagállami és a közösségi segélyezés harmonizálására, a kül- és biztonságpolitikai, valamint a gazdasági célok és a fejlesztési támogatás összehangolására, azaz a koherencia megteremtésére. Ebben az összefüggésben tehát a magyar nemzeti érdekek szempontjából megfogalmazott NEFE-programnak közösségi összefüggésben is értékállóknak, fenntarthatóknak kellett lennie.

2002-ben alakult, s eredményesen működik a Külügyminisztérium irányítási rendszerében a témakörben kizárólagos illetékességgel bíró főosztály, és a tárca mindenkori vezetőjének elnökletével megalakult a Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Tárcaközi Bizottság is. Az első ülésre,

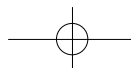
Polgári Szemle · 7. évfolyam 2. szám

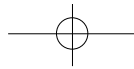
szinte napra pontosan a kormánydöntés után két évvel, 2003. július 29-én került sor. Kijelölték a bilaterális NEFE partnerországait, a preferált kooperációs területeket és az intézményrendszer fejlesztésének irányait. A Tárcaközi Bizottság mellett politikai pártok képviselői, közéleti személyiségek, tudósok, gazdasági érdek-képviselői szervezetek és civilek részvételével Társadalmi Tanácsadó Testület (TTT) működik, amely első elnökének Göncz Árpád volt köztársasági elnököt választotta.

A tartalmi kérdések tekintetében szakmai és politikai egyetértés alakult ki, hiszen hazánk esszenciális érdeke a külkapcsolatok nemzetközi fejlesztési együttműködés révén is történő bővítése. Ez az eszköz támogatja biztonságpolitikai, illetve külgazdasági mozgásterünket, erősítheti – egyes esetekben megteremtheti – jelenlétünket a távolabbi földrajzi térségekben, és növeli presztízsünket a világban. A NEFE alapkérdése ugyanakkor, hogy melyek azok az ágazatok és témák, amelyekben a magyar adottságok, korábbi ismeretek és tapasztalatok valós értékben és a fenti célok érdekében hasznosíthatók. A közgazdaságtanban használatos komparatív előny fogalmának értelmezése a nemzetközi fejlesztésben ugyanakkor számos további kérdést vet fel.

Könnyen belátható, hogy a magyar NEFE-programok viszonylagos előnyben lehetnek például a mezőgazdaság, a vízgazdálkodás vagy a természetvédelemmel kapcsolatos szaktanácsadás körében. Ilyen lehet még esetenként az egészségügy és az oktatás, a közvetlen tudástranszfer, a tudásalapú együttműködések rendszere is.

Talán árnyaltabb a kép a rendszerváltással összefüggő magyar tapasztalatok átadását tekintve, ez ugyanis szintén szerepel számos TTT-ajánlásban és fejlesztési munkaanyagban. A fejlesztéspolitikai prioritások meghatározásánál ugyanakkor ismerni kell a partnerek igényeit, elvárásait, sőt az egyéb – nem feltétlenül EU-tagállami – donorok ajánlásait, kapacitását is. Összességében talán megállapítható, hogy a kezdeti, viszonylagos magyar előnyökre vonatkozó „kínálati lista” finomhangolásra, esetenként korrekcióra szorul. Ennek tartalma, volumene természetesen csak széles szakmai egyeztetést követően változtatható. Kijelenthető ugyanakkor, hogy a magyar NEFE sikerágazataként a vízügyi tervezés, kivitelezés és az élelmiszer-gazdasági technológiák közvetítése tekinthető. A csomag tovább bővíthető a megújuló energia hasznosítását célzó szakértői tudással és a kötött segélyhitel-kihelyezések növelésével is. A recipiens oldalon kisebb érdeklődés mutatkozik a magyar gazdasá-

Suha György – Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

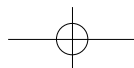
gi és politikai átalakulással kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok átadására, vagy olyan ágazatokban történő megjelenésre, ahol a nemzetközi kínálattal szemben a magyar ajánlat versenyhátrányban lehet (pl. információtechnológia, infrastruktúra-fejlesztés stb.). Indokolatlanul kevés szó esik az eredményes magyar szerepvállalásról a béke- és biztonság-erősítő nemzetközi kötelezettségvállalásokban, a NEFE-vel foglalkozó hazai és nemzetközi szervezetek támogatásában, valamint az adósságelengedési programokban és a humanitárius segítségnyújtásban.

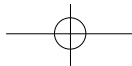
UTOLSÓKÉNT AZ EU-BAN

Az OECD tagországai 2008-ban átlagosan a GNI 0,47%-át biztosították a nemzetközi fejlesztési együttműködésre. Ez Magyarország esetében csupán 0,075% (18,7 milliárd forint) volt. Ezzel az adattal – 2006-től folyamatosan csökkenő tendenciával – sajnos, utolsók vagyunk a sorban. Egy évvel később, 2009-ben ugyan nőtt a magyar GNI-arány (0,095%), de a szomorú sorrenden ez sem változtatott. Összehasonlításként Ausztria 0,45%, Portugália 0,28%, Csehország 0,13%, és Szlovákia 0,12%-kal járult hozzá a NEFE-hez (Teszler, 2009, Kiss, 2010).

Nincs tehát különösebb okunk az ünneplésre, elmaradásunk súlyos, ezek az adatok nem növelhetik nemzeti büszkeségünket, még akkor sem, ha pontosan tudjuk: a források biztosítása makroszintű problémák miatt, a költségvetési egyensúly biztosítása érdekében tett központi erőfeszítések miatt csökkentek. Nem használt a segélyezés ügyének a pénzügyi és a gazdasági válság sem. A téma kiváló hazai szakértője, Kiss Judit szerint az EU új tagországaival szemben mind a donorközösség, mind a fejlődő recipiensek elvárásokat támasztanak, holott az új tagországok gazdasága sokkal inkább sebezhető, gazdasági visszaesésük, fizetésimérleg- és költségvetési deficitjük jelentősebb, következésképpen a segélyezésre fordítható forrásaik még a múltbelinél is korlátozottabbak (Kiss, 2010).

Az elvárások azonban erre nincsenek tekintettel. Az EU kritériuma, hogy az új tagállamok 2010-re 0,17%-ra (ezt 2004-ben megígértük), 2015-re pedig 0,33%-ra emeljék ODA/GNI-arányukat. Ez pedig a válság következtében egyre kevésbé megvalósítható. Sajátos paradoxon, hogy a segélyezett államok éppen a globális válság miatti szükségre tekintettel várják el a donorközösségtől, hogy növelje támogatásait. Legyünk vi-

Polgári Szemle · 7. évfolyam 2. szám

lágosak: elmaradásunkat – ha nem is azonnal, de az elkövetkező évtizedben biztosan – „behajtják” rajtunk. Számokban kifejezve, kötelezettségeink fokozatos teljesítésekor a mai adatok és árfolyam alapján évi közel 80 milliárd forintot (ma kb. 400 millió USD-t) kellene-kell NEFE-re (humanitárius segélyekkel együtt) költenünk, a 2009-es, mintegy 24 milliárd forint helyett!

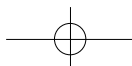
Az objektivitás érdekében az elemzésben utalni kell a makrogazdasági szempontokon túl a koncepcionális és a végrehajtási folyamatok kritikus pontjaira is. Jóllehet a honi NEFE koor-

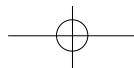
dinációja a Külügyminisztérium feladata, ám a tervezésben és kivitelezésben (az adott témától függően) szinte minden tárca érintett. Ez vonatkozik az éves NEFE-program kialakítására és lebonyolítására is. Kiemelt figyelmet érdemel annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a multilaterális NEFE-ben való részvétel mellett milyen bilaterális együttműködés valósult meg.

Már a nemzetközi fejlesztéssel foglalkozó első munkaanyag (hivatkozás?) is utalt arra, hogy hosszú távon a magyar erőfeszítéseket a egyre inkább a bilaterális támogatást előnyben részesítő nemzetközi trendekhez kell igazítani. Ebben a kérdésben komoly elmaradásunk van. 2004-től a bilaterális NEFE menedzselését ún. „végrehajtó szakintézményként” egy 2002-ben bejegyzett, számos szállal a korábbi Tescóhoz kötődő, HUN-IDA elnevezésű magántársaság végezte. A közbeszerzési eljáráson elnyert, 2006-ban újra hosszabbított szerződéses megbízás jogszerűségéhez kétség nem fér, ugyanakkor szakmai munkájukat sokan megkérdőjelezték. Túllépve azon a furcsa apróságon, hogy az elnevezés kissé megtévesztő, hiszen egybecseng számos állami fejlesztési ügynökség (a dán DANIDA⁷, a svéd SIDA⁸ stb.) elnevezésével, működésük kapcsán a fő szakmai kifogás, hogy meg sem kísérelték járulékos nemzetközi (főleg a magyar befizetéseket is tartalmazó) EU-s fejlesztési források megszerzését, valamint a hazai kkv-k, szaktanácsadók, akadémiai pályázók pozicionálása érdekében a NEFE-koordináció irányítói, zászlóshajói szerepének kialakítását. Ennek következményeként a hazai érdekelt résztvevők (és nyomásukra esetenként maga a külügyi tárca is) folyamatos szerepzavarra kényszerül. A téves felfogás lényege, hogy a lebonyolí-

---

... elmaradásunkat ... az elkövetkező évtizedben biztosan – „behajtják” rajtunk.

Suha György – Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

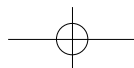
tás során folyamatosan keverednek a nemzetközi fejlesztési együttműködés humanitárius segélyezési és civil társadalmi feladatai, már-már nyíltan kizárólagosságot követelve ezen szereplőknek. A NEFE-kommunikáció hiányos, a külső és belső PR-tevékenység még gyerekcipőben sem jár.

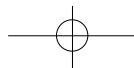
A fenti problémák okán a hazai műszaki-gazdasági fejlesztési együttműködés nem éri el azt a célt, hogy érdemben növelje az ország geopolitikai akcióképességét, regionális, fejlesztéspolitikai és külgazdasági hatékonyságát, valamint, hogy az érintett magyar vállalkozások és intézmények közvetlen haszonélvezői legyenek a közösségi és a nemzeti NEFE-programnak.

QUO VADIS, NEFE?

A magyar közgondolkodás – éppen a tudatos kommunikáció hiánya miatt – a NEFE-t Brüsszelből ránk erőltetett kötelességnek, közvetlen előnyökkel nem járó pénzkidobásnak tartja, azzal tetézve, hogy azt gyakran összetéveszti a nemzetközi fejlesztési és beruházási politikákkal. (Nem véletlen az sem, hogy a gazdasági élet szereplőinek döntő többsége a témakör állami felügyeletének intézményi hátterét szinte biztosan a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium vagy legalább a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség kompetenciájába sorolná...). A fogalmi káoszból, a félreértésekből adódóan a globális NEFE-célokat könnyű félremagyarázni. A gazdaság szereplői és sok politikus számára a NEFE nem más, mint üzleti szempontból kecsegtető vadászterület távoli országokban, partikuláris gazdasági érdekeket szolgáló, központi finanszírozású program az adófizetők pénzéből. A részletek nem ismerete okán a NEFE fogalma összekeveredik, és sokszor azonosul a humanitárius segélyezéssel, ignorálva, hogy ez utóbbi valójában csupán a nemzetközi fejlesztési együttműködés egy szegmensét képezi.

Át kell tehát gondolni a vonatkozó intézményrendszer hatékonyságát, célorientáltságát, hiszen a stratégiai döntés-előkészítés, a hatékony kivitelezés, a szerteágazó kapcsolatok kezelése, a szükséges tudások átadása, a partnerek valós igényeinek, valamint a járulékos (részben külső) források feltárása céljából választott transzparens struktúra jelenleg nem biztosított. Félreértés ne essék, nem új állami hivatalra, hanem adott politikai és szakmai felügyelet mellett átláthatóan működő, non-

Polgári Szemle · 7. évfolyam 2. szám

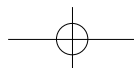
profit szakmai szervezet működtetésére van szükség. Ezt a modellt igazolja a jelenlegi európai gyakorlat⁹ és a hazai helyzet egyaránt. A feladatok különböző jellege, az alkalmazandó tudásbázis különbözősége okán célszerűnek látszik elválasztani a humanitárius, valamint a bilaterális alapok és programok kezelését. Ezzel a megközelítéssel talán létrejöhetnek azok a „zászlóshajók” is, amelyek a multilaterális befizetéseink hatékonyabb kihasználását is segítik, hozzájárulva a hazai gazdaságdiplomácia ma még „fehér foltjainak” lefedéséhez egyaránt. A szervezetmodernizáció nem nélkülözheti a létező hazai intézmények és források (szakminisztériumok, háttérintézmények, MFB-csoport, egyéb fejlesztési alapok), de akár hazai nagyvállalatok intenzívebb bevonását, s általában a hatékonyabb munka koordinációját sem.

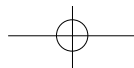
Szükség van a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség esetében a releváns EU-s politikák és források – kivált a versenyképesség növelését, a kkv-k nemzetköziesítését célzó, Európa 2020 „global player” programok – lehetséges, ám eddig a tervezés és a pályáztatás során nagyrészt ignorált bevonására. Továbbgondolva a lehetőségeket, célszerűnek látszik egy vertikális NEFE-klaszter létrehozása is. Ez a struktúra hagyományos *pressure group* funkciót is ellátva, érdekérvényesítő és kommunikációs háttértámogatást adhatna az érintett szakmai csoportoknak.

A hatékony és a nemzetközi platformokon is művelt NEFE-lobbi érdekében fontos volna nemzetközi fejlesztési szervezetek székhelyének Budapestre csábítása, növelve donor státusunkból adódó presztízszünket, hozzájárulva a regionális és globális stratégiai célok megvalósításához, és nem utolsósorban erényt kovácsolva az eddig inkább elhanyagolt nemzetközi kötelezettségekből. Ez a modell – tudatos koncepció mentén felépítve – látványosan kommunikálható, számos ágazatra kiterjedő kormányzati sikertevékenységet jeleníthet meg.

EGYENSÚLYRA TÖREKVÉS

A közösségi programok mellett a tagországok kötelezettséget vállalnak arra, hogy fejlesztik bilaterális segélyprogramjaikat is. Ennek mértéke az adott ország nagysága, történelmi szerepe, geostratégiai helyzete és politikai kultúrája révén nagyban eltér. Magyarországra is erőteljesen növekedő feladatok várnak, a szaktárca azzal számol, hogy legkésőbb 2014-ben, a jelenlegi közösségi költségvetés végén maradéktalanul teljesíteni kell

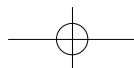
Suha György – Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

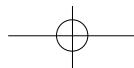
kötelezettségeinket, mintegy négyszeresére emelve a mai hozzájárulást. Ezért is nem halasztható politikai-közigazgatási feladat a jogi-intézményi struktúra, valamint a magyar külgazdasági stratégiával összhangban lévő nemzetközi fejlesztési kooperációs koncepció tökéletesítése. Nem megkezdhető, hogy felelős intézmények hatékonyságának folyamatos növelése mellett tovább kell finomítani a célországok dimenzióján és összetételén. Például Afrikában stratégiai okokból kivált egyes volt portugál gyarmat, Angola és Mozambik, továbbá Algéria felvétele, Latin-Amerikában szintén néhány korábbi partner, Peru vagy Nicaragua beemelése.

2008-ban az ENSZ-közgyűlés 63. ülészakájának megnyitóját megelőzően rendezett Afrika-csúcsértekezleten a magyar külügyi tárca akkori vezetője bejelentette, hogy a magyar fejlesztési együttműködés a szubszaharai régióra koncentrál a jövőben. Ez a politikai ígéret – azon túl, hogy nyilvánvalóan nem teljesült – már a deklaráció időpontjában elsietettnek tűnt. Magyarország teherbíró képessége, limitált diplomáciai és konzuli jelenléte, és főként az elmúlt két évtizedben elmaradt politikai gesztusok hiánya nem teszi lehetővé, hogy tudatos szelekció nélkül e térség egészére koncentráljunk.

Meggyőződésem, hogy a hazai támogatási és kooperációs preferenciák kiterjesztése néhány, fentebb felsorolt országra, s egy 15 célállamot (akár tudatosan a kisebb országokra koncentrálva, mint például azt az osztrákok is teszik) tartalmazó koncepció jobban megfelelné a magyar politikai és gazdasági érdekeknek, továbbá a közösségi-nemzetközi elvárásoknak egyaránt. Ezzel párhuzamosan segíteni kell a társadalmi elfogadtatást és szenzibilizálást; annak széles körű kommunikálását, hogy a NEFE nem csak az EU humánus alapértéke, morális elv és kötelezettség, hanem a külügyi, külgazdasági és biztonságpolitika hagyományosan fontos eszköze, mely nemzetgazdasági előnyöket rejt magában, előmozdítja a közösség külső fejlesztési alapjaiban való részvételt, és hozzájárul az adott ország európai és globális megítéléséhez.

Összefoglalva Magyarország részéről tehát ésszerű és fenntartható politika, amennyiben NEFE-hozzájárulásainkat fokozatosan a bilaterális kooperáció irányába toljuk el. A megvalósítást érintő reális befolyásolási lehetőségünk ugyanis így ugrásszerűen megnő, mi határozzuk meg a célországokat, a témákat és a projektek formáját. 2008-ban a magyar NEFE multilaterális-bilaterális belső arányszáma 87,53%–12,47% volt. Ez a torz arány érdekeinkkel ellentétes!

Polgári Szemle · 7. évfolyam 2. szám

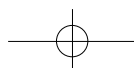
Nem megkerülhető az ajánlás, hogy szakmai alapon és követve az EU-s trendeket, kezeljük külön a humanitárius, valamint a bilaterális nemzetközi gazdasági fejlesztési együttműködést. A civil, az egyházi és az akadémiai aktorok magától értetődően továbbra is támogatandók fontos tevékenységük ellátásában. Ugyanakkor meg kell határozni – átfogó nemzeti szempontok alapján – a számunkra jelentős, adott esetben a fenti javaslatok szerinti, újabb célországokat, preferált ágazatokat és működési formákat, stratégiai belső célul kitűzve a kis- és középvállalatok nemzetközivé tételét, belső-külső versenyképességük fokozását, a piacra jutásukhoz szükséges eszközök és ismeretek biztosítását. Mindez együttesen szolgálhatja geopolitikai érdekeinket, külkapcsolataink hatékonyabbá tételét, dinamizálását és Magyarország nemzetközi elismertségének növelését.

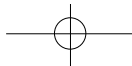
JEGYZETEK

- ¹ Development Assistance Committee.
- ² A KCS-országcsoporthoz (ACP states) az Európai Tanács 1706/98-as rendelete alapján 70 állam tartozik.
- ³ ...vagy EAS, European External Action Service.
- ⁴ Az 1975-ben alapított Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit új elnevezése 2011-től: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit.
- ⁵ Norwegian Agency for Development Cooperation, jelenleg a Norvég Külügyminisztérium egyik szervezeti egysége.
- ⁶ United States Agency for International Development (1961).
- ⁷ Danish International Development Agency, jelenleg a Dán Külügyminisztérium egyik szervezeti egysége.
- ⁸ Styrelsen för Internationellt Utvecklingssamarbete, Stockholm.
- ⁹ A kiválóan működő svéd modellben a SIDA az ODA kétharmadát kitevő bilaterális programokat, míg a külügyminisztérium a multilaterális programokat irányítja.

HIVATKOZÁSOK

- Boros Jenő: *Magyarország nemzetközi fejlesztési stratégiája és összefüggései*. In: A nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században (ENSZ-Akadémia 2004/2005), szerk.: Gömbös Ervin, MENSZT-HUNIDA Kht., Budapest, 2005, 22. o.
- Fodor Erika: *Partnerek a fejlődésben – az Európai Unió fejlesztési politikája*. *Külügyi Szemle*, 2003/2., 142-170. o.

Suha György – Nemzetközi fejlesztés – hogyan tovább?

- Kiss Judit: *A magyar nemzetközi fejlesztéspolitika a válság idején*. Hand Szövetség, Budapest, 2010. www.development-network.eu/file/122 (Letöltés: 2011. február 19.)
- Külügyminisztériumi állásfoglalás.
www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/Aktualis/Miniszteri_allasfoglalasok/GK_Afrika_csucs_080922.htm (Letöltés: 2011. február 19.)
- Munkavállalás külföldön*. Cégvezetés, VI./9., 1998. <http://cegvezetes.cegnet.hu/1998/9/munkavallalas-kulfoldon> (Letöltés: 2011. február 19.)
- Suha György: *Janus-arcú nemzetközi segélyezés*. In: Afrika Ma, szerk.: Tarrósy I., Csizmadia S., Publikon Kiadó, Pécs, 2009, 207–215. o.
- Suha György: *Magyar gazdasági perspektívák az EU-n kívül – Szubszaharai Afrika (Hungarian Business Perspectives Outside of the European Union: Sub-Saharan Africa)*. Gazdasági Élet és Társadalom (Wekerle Sándor Üzleti Főiskola Tudományos Folyóirata), 2009. március.
- Szentes Tamás: *Fejlődés és segélyezési politika a felgyorsult globalizáció és regionalizálódás korában*. Magyar ENSZ Társaság, 2005.
www.menszt.hu/a_tarsasagrol/ensz_akademiak/ensz_akademia_2004_2005/fejloedes_es_segelyezesi_politika_a_felgyorsult_globalizacio_es_regionalizalodas_koraban (Letöltés: 2011. február 19.)
- Teszler István: *Esélyegyenlőség az Európai Unióban: a külső fejlesztési alapok, mint a globális esélyegyenlőség megteremtésének eszközei*. Acta Humana, 14./1–2., 2003.
- Teszler István: *Nemzetközi Fejlesztési Együttműködés*. Tankönyv, kézirat, 2010.
- Vári Sára: *Ösztöndíjasok Magyarországon*. Magyar Narancs XIX./26., 2007. 06. 28.

